

Barneverntjenestens handlingsrom og utfordringer i foreldrekonfliktsaker

OsloMet –storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap

Bachelor i barnevern, våren 2021

Kandidatnummer: 887

Eksamenskoden: BVUH3900

Antall ord: 8584

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
2.0 Metode	3
2.1 Litteratursøk	3
2.2 Kildekritikk og begrunnelse for valg av litteratur	3
3.0 Foreldrekonflikt og konsekvenser for barnets omsorgssituasjon.....	5
3.1 Hva innebærer foreldrekonflikt?	5
3.2 Risikofaktorer og konsekvenser for barnet	7
4.0 Handlingsrom og juridiske rammer	9
4.1 Barneloven.....	9
4.2 Barnevernloven	11
4.2.1 Pålegge hjelpetiltak, midlertidig akuttvedtak og omsorgsovertakelse	12
5.0 Hvordan kan barneverntjenesten arbeide med foreldrekonfliktsaker?	13
6.0 Hvilke utfordringer knytter seg til foreldrekonfliktsaker, og hvorfor oppleves sakene vanskelige å arbeide med?	15
6.1 Forholdet mellom barnelov og barnevernlov	15
6.2 Vanskelig å vurdere risikofaktorer for barnets omsorgssituasjon	16
6.3 Ressurskrevende.....	17
6.4 Holde fokus på barnet.....	19
6.5 Involvering av domstol og politi	20
7.0 Avsluttende kommentar.....	21
Litteraturliste.....	23
Vedlegg 1: Selvvalgt pensum	26

1.0 Innledning

I 2020 opplevde omtrent 20 000 barn under 18 år i Norge at foreldrene skilte eller separerte seg (Statistisk sentralbyrå, 2021). De fleste foreldre klarer etter et samlivsbrudd å ivareta et godt samarbeid og selv bli enige om avtaler som fungerer for dem og barnet (Ottosen, Dahl, & Boserup, 2017, s. 19). Det er imidlertid stadig flere barn som lever i omsorgssituasjoner preget av et vedvarende høyt konfliktnivå mellom foreldrene etter samlivsbruddet, i den grad at det går utover barnets utvikling (BLD, 2013, s. 5).

Barneverntjenester har tidligere blitt kritisert for å ha blandet seg for mye inn i foreldrekonfliktsaker, men det har kommet nyere politiske føringer der det nå forventes at barnevernet skal være mer involvert (Sørli, 2012, s. 9). Det er på bakgrunn av et større kunnskapsgrunnlag knyttet til barns risiko ved å vokse opp i en omsorgssituasjon med foreldrekonflikt, at også disse sakene i dag blir ansett som et ansvarsområde for barnevernet (Gard & Wæhler, 2019)¹.

Jeg ønsket å undersøke foreldrekonfliktsaker på grunn av temaets aktuelle stilling i dagens samfunn, men også fordi det var et tema som vekket interesse hos meg gjennom praksisperioden ved en barneverntjeneste. Det var spesielt to hendelser som gjorde meg mer oppmerksom på utfordringene knyttet til saker med foreldrekonflikt i barnevernet. Den første handlet om en bekymringsmelding fra en far som var bekymret for sine barn, som hadde delt bosted, når de var hos mor. Far var bekymret for mors psykiske helse og periodevis forbruk av alkohol. Det kom også frem at far nå holdt barna hjemme fra samvær hos mor. Da bekymringsmeldingen ble drøftet av kontaktpersonene var det stor usikkerhet rundt hva barneverntjenesten kunne sette inn som tiltak etter barnevernloven når undersøkelsen eventuelt var blitt gjennomført. Det ble også påpekt at de tidligere hadde fått tilbakemeldinger på at barneverntjenester generelt blandet seg for mye inn i foreldrekonfliktsaker. Bekymringsmeldingen ble dermed henlagt på bakgrunn av at barneverntjenesten vurderte at saken hørte til under barneloven, og at de var usikre på hva barneverntjenesten kunne bidra med. Den andre hendelsen gjaldt en sak som var inne til undersøkelse, der det var lite eller ingen kommunikasjon mellom mor og far som bodde i ulike hjem. Foreldrene møtte ikke til samtaler eller møter sammen, og det var vanskelig for kontaktpersonene å få god oversikt over barnets omsorgssituasjon. I denne saken var det også vanskelig å få tak i hvordan barnet

¹ Denne artikkelen er kun publisert på nett og har derfor ikke sidetall.

opplevde situasjonen, da begge foreldrene fortalte kontaktpersonene ting barnet hadde sagt til dem, mens barnet fortalte noe annet når det pratet med kontaktpersonene.

Den første hendelsen gjorde meg nysgjerrig på hva slags handlingsrom barneverntjenesten har, og hvordan de kan hjelpe barn og familier som er preget av konflikter, mens den andre hendelsen gjorde meg oppmerksom på noen av utfordringene foreldrekonfliktsaker kan være preget av eller innebære.

Problemstillingen min er: *Hva slags handlingsrom har barneverntjenesten i foreldrekonfliktsaker, og hvilke utfordringer knytter seg til disse sakene?*

2.0 Metode

Olav Dalland (2020, s. 53) påpeker at valg av metode handler om hvilken måte som best mulig kan svare på det man vil utforske. Metoden som er blitt benyttet i denne oppgaven er litteraturbasert studie. En litteraturbasert studie innebærer å finne frem til og benytte seg av eksisterende kunnskap som finnes om temaet du ønsker å undersøke (Dalland, 2020, s. 199).

2.1 Litteratursøk

For å finne frem til relevant litteratur som kan belyse og svare på problemstillingen har jeg i stor grad brukt søkemotoren Oria. Søkeordene som gikk igjen i søkemotoren og som ble kombinert på ulike måter var «foreldrekonflikt», «høykonflikt» og «barnevern». Da jeg i Oria søkte på «foreldrekonflikt*» og «barnevern*» fikk jeg opp 45 treff, mens søket «høykonflikt*» og «barnevern*» ga 14 treff. Jeg har hentet frem tidligere pensumlitteratur, og ettersom jeg har deltatt på fordypningsverksted som omhandlet foreldrekonflikt og barn med to hjem, fant jeg pensumlitteratur jeg kunne benytte meg av. Jeg har også sett på litteraturlister i andre bachelor- og masteroppgaver, doktorgradsavhandlinger og artikler med lignende tematikk for å finne litteratur som kunne være relevant for min problemstilling. I tillegg til litteratur jeg har søkt opp og funnet selv, har veileder anbefalt noen rapporter og fagstoff som kunne være relevante for oppgaven min.

2.2 Kildekritikk og begrunnelse for valg av litteratur

I arbeidet med å finne litteratur som kan benyttes i oppgaven er det visse krav som skal oppfylles, herunder kildens kvalitet og egnethet (Dalland & Trygstad, 2020, s. 140). I prosessen med litteratursøk har jeg dermed gjennomgående vurdert om litteraturen som ble funnet frem til var relevant, pålitelig og holdbar. Vurdering av relevans knytter seg til om den

aktuelle kilden er relevant for å kunne svare på min problemstilling, altså om den sier noe om temaet jeg ønsker å utforske. Pålitelighet har jeg i stor grad vurdert etter hvor litteraturen er utgitt og at tekstene er fagbasert. I vurderinger vedrørende holdbarhet har jeg spesielt sett på når fagtekstene er skrevet og blitt utgitt. Jeg har forsøkt å finne litteratur av nyere tid, men ettersom det er lite undersøkelser på området har jeg valgt å benytte meg av noe litteratur som er litt eldre, men som jeg likevel anser som relevant og holdbart. I det videre vil jeg kort presentere noe av fagtekstene og forskningen jeg i stor grad har benyttet meg av og tatt utgangspunkt i for å belyse problemstillingen i denne oppgaven.

«Forholdet mellom barnevernloven og barneloven: Barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går ut over barnets omsorgssituasjon» er en veileder som ble utgitt i 2013 av Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. Formålet med veilederen var å gi kunnskap til kontaktpersoner i barneverntjenesten om hvordan de kan arbeide med saker der en må ta stilling til forholdet mellom barneloven og barnevernloven. Da jeg leste veilederen hadde jeg lovboka oppe ved siden av meg for å dobbeltsjekke om paragrafene som veilederen viser til stemte, da det har skjedd flere lovendringer i barneloven og barnevernloven siden 2013.

Doktorgradsavhandlingen til Kari Sjøhelle Jevne (2017) tar for seg foreldrekonfliktsaker som har havnet hos barneverntjenesten. Målet med studien var å utforske kontaktpersoners og foreldres forståelser og beskrivelser av situasjonen. Studien baserer seg på en kvalitativ studie der resultatene ble fremstilt i tre artikler. Artikkelen «Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker» (2012) belyser i stor grad denne oppgavens problemstilling. Artikkelen bygger på intervjuene med kontaktpersoner i barneverntjenesten der de forteller om deres opplevelse av handlingsrom og hvordan de opplever å arbeide med foreldrekonfliktsaker. Da jeg benyttet meg av denne artikkelen var jeg oppmerksom på at den ble skrevet i 2012, og at det dermed kan ha skjedd endringer på feltet siden studien ble gjennomført.

Cecilie Sudland har i likhet med Jevne intervjuet kontaktpersoner i barneverntjenesten i sin studie. Artikkelen «Challenges and dilemmas working with high-conflict families in child protection casework» (2019) belyser, som tittelen tilsier, utfordringene ved å arbeide med høykonfliktfamilier i barneverntjenesten. Studien omfatter intervjuer med 31 kontaktpersoner i barneverntjenesten, og Sudland har sett på hvordan de opplever arbeidet med foreldre i høykonflikt. Sammen med Cecilie Basberg Neumann har Sudland skrevet artikkelen «Should we take their children? Caseworkers' negotiations of 'good enough' care for children living with high-conflict parents» (2020). Her har de undersøkt de skjønnsmessige vurderingene

som tas av kontaktpersoner når det gjelder foreldrekonfliktsaker, og kontaktpersonenes forståelse av risikofaktorer i disse sakene.

Elisabeth Gording Stang har skrevet kapittelet «Et barnevern i skvis mellom barnelov og barnevernlov» i boken «Motmæle: en antologi til Kjersti Ericsson, Cecilie Høigård og Guri Larsen» (2014). Som Jevne og Sudland sine studier bygger dette prosjektet, som belyses i kapittelet, på intervjuer med kontaktpersoner i barneverntjenesten, samt en dokumentstudie av saksdokumenter. Kapittelet belyser blant annet det vanskelige arbeidet med å orientere seg mellom barnelov og barnevernlov, handlingsrommet til kontaktpersoner og involvering av domstol og politi. Jeg anså derfor dette kapittelet som relevant for oppgaven min.

Per Arne Rød sin doktorgradsavhandling «Barn i klem mellom foreldrekonflikter og samfunnsmessig beskyttelse» (2012) hadde som formål å undersøke omsorgssituasjonen til barn med konfliktfylte samlivsbrudd mellom foreldrene. Resultatene fra studien er presentert i tre artikler. Doktorgradsavhandlingen er fra 2012, og kan derfor anses for å være noe gammel, men på bakgrunn av lite forskning på temaet har jeg benyttet meg av denne. Et moment som gjør avhandling relevant er at den har med intervjuer med barn som kan fortelle om deres erfaringer.

Grethe Nordhelles bok «Høykonflikt: Utvidet forståelse og håndtering via mekling» (2016) benyttet jeg meg av for å bedre forstå hva begrepet høykonflikt innebærer, og hvordan man kan forholde seg til og arbeide med høykonfliktsaker. Nordhelle belyser i stor grad meklers rolle i alle slags typer høykonfliktsaker, boken tar altså ikke spesifikt for seg foreldrekonfliktsaker, men jeg anser den er nyttig ved at den gir et generelt blick på temaet.

3.0 Foreldrekonflikt og konsekvenser for barnets omsorgssituasjon

3.1 Hva innebærer foreldrekonflikt?

Foreldrekonflikt eller høykonflikt er begreper som kan romme mye og ha ulikt innhold i forskjellige situasjoner eller saker. Jevne og Ulvik (2012) viser til at når det gjelder foreldrekonfliktsaker i barnevernsammenheng opererer kontaktpersonene ofte ut ifra to forståelser eller kategorier. «Rene» foreldrekonfliktsaker brukes der bekymringen knytter seg til selve konflikten mellom foreldrene, herunder store uenigheter og dårlig samarbeid. Den andre kategorien handler om foreldrekonfliktsaker som også er preget av «tradisjonelle» risikofaktorer som rus, vold og psykiatri (Jevne & Ulvik, 2012, s. 24). I denne oppgaven vil

begrepet hovedsakelig omhandle saker der foreldre som ikke bor sammen er i en vedvarende konflikt, hvor de er uenige om bosteds- og samværsavtaler, foreldreansvar og hvordan de skal utøve den daglige omsorgen, altså «rene» foreldrekonfliktsaker. Jeg vil også komme inn på foreldrekonflikter som innebærer at en forelder har mistanke om vold av ulike former hos den andre forelder.

I det følgende vil jeg begynne med å presentere hva Nordhelle (2016) beskriver at høykonflikt generelt er preget av, og koble det opp mot foreldrekonfliktsaker. Tre sentrale kjennetegn hun nevner er varighet, intensitet og hvor fastlåst konflikten er. Nordhelle peker videre på at vurderinger vedrørende når en konflikt anses som høy er subjektiv, men at det er noen kjennetegn som kan gi en pekepinn i vurderingen (Nordhelle, 2016, ss. 18-19). I barnevernsammenheng må kontaktpersonene dermed utføre en samlet vurdering av ulike kjennetegn som kan si noe om nivået på konflikten, og dermed få større forståelse for hvordan en bør gå frem i arbeidet med familien. Varigheten kan sees i sammenheng med når konflikten begynte, og eventuelt om saken har blitt behandlet etter barneloven i domstolen gjentatte ganger. Intensiteten kan dreie seg om det følelsesmessige nivået i sakene, det typiske her vil for eksempel være aggressivitet og frustrasjon over den andre parten. At konflikten er fastlåst kan sees i sammenheng med foreldre som ikke ønsker å møte den andres krav, eller forsøker å forstå hverandres synspunkter og ståsted. Det vises også til at høykonflikter ofte kan inneholde omstendigheter der det er mye som står på spill for de involverte partene (Nordhelle, 2016, s. 18). I mange foreldrekonfliktsaker vil saksforholdet eksempelvis dreie seg om hvordan de mener at omsorgssituasjonen til barnet skal være eller hvilke bosteds- og samværsordninger de skal ha. Dette er temaer som kan påvirke foreldrene og barnet i stor grad, og foreldre som mener at deres synspunkt er det som er best for barnet vil kunne ha mye å tape dersom de ikke får gjennomslag for sitt syn.

De fleste foreldre får til å skape et godt samarbeid om barna etter et samlivsbrudd, men det er også noen som strever med å få til god kommunikasjon eller lage avtaler de er enige om. Ofte trenger disse foreldrene ekstern hjelp for å løse opp i de vedvarende konfliktene (Ottosen et al., 2017, s. 19). I en undersøkelse av Statistisk sentralbyrå rapporterte en av tre foreldre som ikke bor sammen at de hadde et konfliktfylt forhold (Kitterød, Lyngstad, Lidén, & Wiik, 2015, s. 13).

Foreldrekonflikter kjennetegnes ofte av at en forelder er bekymret for hvordan barnets omsorgssituasjon er hos den andre forelder (Jevne & Ulvik, 2012, s. 26). Ottosen et al.

(2017, s. 20) viser til at foreldrekonflikter karakteriseres av gjensidig mistillit, uenigheter som opprettholdes ved at ingen av partene ønsker å møte den andres forespørsler eller krav, samt at de beskylder hverandre. Jevne (2017, s. 5) viser til Brown (2006) som belyser at samlivsbrudd ofte forbindes med bitterhet mellom partene, og at denne oppfatningen kan påvirke kontaktpersoners forståelse av bekymringen eller konflikten. En forelders bekymring kan bli tolket av kontaktpersonen som en beskyldning hvor forelderen prøver å få den andre til å se dårlig ut som et ledd i kampen om barnet. Slike forståelser og tolkninger kan være uheldige, da det er risiko for at en reell bekymring for barnet blir dysset ned eller ikke sett alvorlig på (Jevne, 2017, s. 5).

3.2 Risikofaktorer og konsekvenser for barnet

Når barneverntjenesten skal undersøke et barns omsorgssituasjon er det sentralt å vurdere hvilke risiko- og beskyttelsesfaktorer som er til stede i omsorgssituasjonen for å få en helhetlig forståelse (Kvaran & Storhaug, 2019, s. 140). Kontaktpersoner må i slike vurderinger tenke over at de generelle risiko- og beskyttelsesfaktorene sier noe om barn på gruppenivå, og at en derfor må ned på individnivå og vurdere det enkelte barnets samspill mellom faktorene (Christiansen & Kojan, 2019, s. 22).

I denne oppgaven knytter risikofaktorer seg til hvilke momenter vedrørende foreldrekonflikter og barn med to hjem som kan påvirke barnets utvikling i negativ retning. Ottosen et al. (2017, s. 31) påpeker at en risikofaktor alene sjeldnere fører til negativ utvikling hos barnet, enn i tilfeller der det er flere risikofaktorer som er til stede samtidig. Hva som vurderes som risikofaktorer for barns omsorgssituasjon er normativt og endres gjennom tidene (Rød, 2010, s. 97). Hvilke forståelsesrammer som er rådende i samfunnet i den gitte tidsperioden vil da være med på å bestemme hva som anses som risikofaktorer for barnet. Det har vært lite forskning på hvordan foreldrekonflikter har påvirket barnets omsorgssituasjon (Rød, 2010, s. 98), men den siste tiden har det kommet mer kunnskap som sier noe om hvilke konsekvenser konfliktene kan ha for barnet. Beskyttelsesfaktorer handler på den andre siden om forhold som gjør barnet mer rustet mot de ulike risikofaktorene det kan bli utsatt for. For å vurdere hvorvidt et barn er i risikozonen, må en dermed ta en helhetsvurdering av risiko- og beskyttelsesfaktorer sett opp mot hverandre (Ottosen et al., 2017, s. 31). I det videre skal jeg presentere noen risikofaktorer knyttet til foreldrekonflikt som kan føre til negative konsekvenser for barnet, men jeg vil også fremheve noen beskyttelsesfaktorer som kan redusere sannsynligheten for belastning.

Gjennomsnittlig sett viser forskning at barn som erfarer samlivsbrudd mellom foreldre scorer noe lavere på det kognitive, emosjonelle og sosiale, men det er ikke snakk om store forskjeller sett opp mot andre barn (Ottosen et al., 2017, ss. 39-40). De fleste barn som erfarer at foreldrene går fra hverandre klarer seg godt, men det er da også noen barn som kommer dårligere ut av det. Forhold som spiller inn på hvorfor noen barn belastes mer er dårlig samarbeid vedrørende barnet og konflikt mellom foreldrene (Ottosen et al., 2017, s. 15). Bendiksen og Haugli (2018, s. 72) påpeker at dårlig samarbeid mellom foreldrene etter samlivsbrudd påvirker barnet negativt i større grad enn hvilke bosteds- og samværsavtaler som settes. Ottosen et al. (2017, ss. 43-44) viser til at høyt konfliktnivå mellom foreldrene etter et samlivsbrudd gir større risiko for at barnet får atferdsproblemer og trives dårligere mentalt.

Vedvarende høykonflikt mellom foreldrene er en risikofaktor i seg selv, men når barnet aktivt blir brukt i konflikten vil det kunne øke belastningen for barnet. Å måtte fungere som en budbringer eller «spion» for foreldrene, eller at foreldrene prøver å påvirke barnets holdninger og følelser negativt om den andre forelder er eksempler på hvordan barnet aktivt kan bli dratt inn i konflikten (Ottosen et al., 2017, s. 20). Ottosen et al. (2017, s. 42) belyser også at det kan være svært belastende for barnet når det føler at det ikke kan fortelle en forelder om spesielle ting, eller når de opplever å måtte skjule eller undertrykke følelsene sine om en forelder overfor den andre forelder. Høykonflikt mellom foreldre påvirker som vist til i mange tilfeller omsorgsevnen deres, herunder en risiko for at barnet kan bli utsatt for psykisk omsorgssvikt. Omsorgssvikten kan omhandle at barnets behov blir oversett eller at dets opplevelser ikke anerkjennes, samt at de kan være vitne til ulike former for vold mellom foreldrene (Killén, 2015, sitert i Jevne, 2017, s. 9). Andre risikoområder som bør nevnes når det kommer til hva kontaktpersoner må være oppmerksomme på er fysisk vold/overgrep, fattigdom, psykisk sykdom og rusmisbruk (Bunkholdt & Kvaran, 2018, s. 62).

Noen beskyttelsesfaktorer som blir nevnt i forbindelse med barn som erfarer samlivsbrudd kan også overføres til samlivsbrudd der foreldrekonflikt er involvert. Å prate med barnet og anerkjenne barnet og barnets følelser er noen sentrale beskyttelsesfaktorer som også vil kunne gjelde når det er høyt konfliktnivå mellom foreldrene (Ruud, 2012, ss. 164-165). At foreldrene og eventuelt andre utenforstående prater med barnet kan gi barnet en større forståelse og mening ved det som skjer. Kanskje barnet bærer på skyldfølelse over at foreldrene er i konflikt, og en forklaring på at det ikke er barnet sin skyld kan lette på belastningen. Anerkjennelse av barnet innebærer blant annet at barnet får emosjonell støtte og

at barnets følelser og opplevelser blir akseptert og tillagt vekt (Ruud, 2012, ss. 26, 165).

Dersom barnet eksempelvis ytrer at det ønsker å være mer på samvær hos mor som far mener ikke viser god nok omsorg, er det her viktig at far støtter barnets følelser om savnet etter mor til tross for at de er i midt i en høykonflikt som er preget av negative følelser overfor hverandre.

En beskyttelsesfaktor som handler direkte om foreldrekonflikt innebærer at foreldrene holder barnet utenfor konflikten så godt det lar seg gjøre (Ottosen et al., 2017, s. 42). At barnet unngår å måtte stå mellom foreldrene i konflikten gjør at det blant annet slipper å ta ansvar for foreldrenes følelser, herunder å få lov til å vise sine egne følelser overfor foreldrene uten å være redd for å såre noen. Barnet vil også unngå å havne i en lojalitetskonflikt der det må velge side mellom foreldrene (Ruud, 2012, s. 166).

4.0 Handlingsrom og juridiske rammer

I foreldrekonfliktsaker hvor barneverntjenesten er involvert er det særlig to lover som gjør seg gjeldende og er sentrale. Lov om barn og foreldre (barneloven/bl.) som er en privatrettslig lov, og lov om barneverntjenester (barnevernloven/bvl.) som er en offentligrettslig lov (Bendiksen & Haugli, 2018, ss. 69, 171). Felles for disse to lovene er at de har barnets beste som det overordnede hensyn (Jevne, 2017, s. 16). For kontaktpersoner i barneverntjenesten er det de juridiske rammene som i stor grad regulerer handlingsrommet deres, men innenfor disse rammene er det også rom for skjønn og kreative fremgangsmåter. I det videre vil sentrale punkter i barneloven og barnevernloven redegjøres for, deretter fremheves noen måter å gå frem på i arbeidet med foreldrekonfliktsaker.

4.1 Barneloven

Barneloven er som nevnt en privatrettslig lov som regulerer forholdet mellom foreldre og barn, samt saksbehandlingen i domstolen (BLD, 2013, s. 8). Avgjørelser som gjelder foreldreansvar, bosted og samvær har foreldre selv avtalefrihet om, og det er de som er ansvarlige for å forsøke å finne en løsning. I foreldreansvaret ligger det at foreldrene skal ta avgjørelser som er rettet mot barnets behov og interesser (barneloven, 1981, § 30), i denne sammenhengen må de altså finne løsninger vedrørende bosted og samvær som er til det beste for barnet. Foreldre med barn under 16 år som er gift eller bor sammen og som går fra hverandre skal etter barneloven § 51 møte til obligatorisk mekling. Formålet med meklingen er å forebygge eller dempe pågående konflikter (Nilsen, Skipstein, & Gustavson, 2012, s. 3),

og å komme frem til avtaler knyttet til foreldreansvar, bosted og samvær, jf. barneloven § 52. Nilsen et al. (2012, s. 43) viser til at mekling i mange tilfeller har positiv effekt knyttet til foreldrenes kontakt med hverandre og å finne avtaler som kan fungere. Foreldre kan også uavhengig av den obligatoriske meklingen gå til familievernkontoret for å få hjelp av en ekstern part til å bedre foreldresamarbeidet, dempe konflikten og eventuelt endre avtaler rundt bosted og samvær som begge kan enes om (BLD, 2013, s. 42).

Dersom foreldrene ikke blir enige om en avtale er det domstolen som skal avgjøre dette etter barneloven (Stang, 2014, s. 415). Barneloven § 48 lovfester at avgjørelsene vedrørende foreldreansvar, samvær og bosted skal rettes mot hva som er til det beste for det aktuelle barnet. Domstolens avgjørelser skal dermed ha barnets interesser og behov som hovedgrunnlag, og foreldrenes ønsker kommer da i annenrekke (Bendiksen & Haugli, 2018).

Når domstolen skal avgjøre hvor barnet skal bo fast kan de hovedsakelig kun bestemme bosted hos en forelder, men bestemmelsen inneholder også et alternativt vilkår der domstolen kan fastsette delt bosted hvis det er særlige grunner som tilsier at det er til barnets beste, jf. bl. § 36 annet ledd. Adgangen til å pålegge delt bosted blir imidlertid brukt i liten grad, dette på bakgrunn av risikofaktorene knyttet til dårlig samarbeid og vedvarende høykonflikt mellom foreldrene (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 116). Når det gjelder samvær er utgangspunktet i barneloven at barn og foreldre har en gjensidig rett til samvær med hverandre, og det er foreldrene som har ansvaret for å følge opp denne samværsretten (barneloven, 1981, §§ 42 og 43). I tilfeller der foreldrene ikke blir enige om samvær og det er domstolen som må ta stilling til samværs spørsmålet, kan de dersom det er til barnets beste stanse samvær eller sette inn beskyttet eller støttet tilsyn som vilkår for samvær, jf. bl. § 43 første og tredje ledd. Beskyttet tilsyn skal etter bl. § 43 a tredje ledd gjennomføres i regi av den kommunale barneverntjenesten. Dette gjelder særlig i tilfeller der barnet har vært utsatt for overgrep, herunder psykisk, fysisk, seksuelt eller vært vitne til vold, eller det er fare for at barnet kan bli utsatt for det (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 149).

Foreldre har som nevnt et ansvar til å følge opp samværsretten, men de har også et ansvar etter bl. § 30 tredje ledd til å beskytte barnet mot vold eller andre hendelser som kan skade barnets psykiske eller fysiske helse. En forelder som reelt mistenker at barnet kan bli utsatt for skade eller fare på samvær har dermed en plikt til å beskytte barnet og holde barnet igjen fra å dra på samvær. Urettmessig samværsnekt av bostedsforelder vil imidlertid kunne føre til at samværsforelder kan reise sak der det skal tas en ny vurdering på hvor barnet skal bo fast, jf.

bl. § 43 femte ledd, eller at bostedsforelder får tvangsbortsettelse etter bl. § 65 andre ledd. I bl. § 65 tredje ledd vises det til at tvangsbortsettelse ikke skal gis dersom det er umulig å gjennomføre samværet. I vurderingen av om samværsretten er umulig å gjennomføre gjelder blant annet det samme som bl. § 30 tredje ledd sier, at barnet ikke skal utsettes for noen typer vold eller hendelser der den fysiske eller psykiske helsen til barnet kan skades.

4.2 Barnevernloven

I barnevernloven er barnets beste et overordnet hensyn som skal tillegges vekt i alle avgjørelser som gjelder barnet, jf. barnevernloven § 4-1. Barnevernlovens formålsparagraf understreker at loven skal sikre barn og unges utvikling og helse, samt at de skal få nødvendig hjelp, beskyttelse og omsorg til rett tid jf. barnevernloven (bvl.) § 1-1. Det er foreldrene som først og fremst har ansvar for å sikre barnas rettigheter, men når de ikke ivaretar dette ansvar godt nok er det barnevernloven og det offentlige som skal sikre disse rettighetene (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 171).

Når det meldes inn bekymring skal barneverntjenesten vurdere om meldingen skal tas inn til undersøkelse eller henlegges, jf. bvl. § 4-2 første ledd. Etter bvl. § 4-4 første ledd skal det iverksettes undersøkelse «dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter dette kapitlet». Meldinger der bekymringen knytter seg til foreldrekonflikt skal derfor tas inn til undersøkelse dersom det vurderes at konflikten går utover barnets omsorgssituasjon og det kan være behov for tiltak som bedrer situasjonen. Barneverntjenesten skal i en undersøkelse undersøke barnets totale omsorgssituasjon, for barn med to hjem betyr det i mange tilfeller at barneverntjenesten må undersøke begge hjemmene for å få tilstrekkelig oversikt over situasjonen (BLD, 2011, s. 17). Foreldre kan etter bvl. § 4-3 tredje ledd ikke motsette seg at omsorgssituasjonen undersøkes, inkludert at det gjennomføres besøk i hjemmet.

Ettersom endring av bosted og samvær for barn med to hjem er regulert i barneloven, har ikke barneverntjenesten eller fylkesnemnda myndighet til å gripe inn og endre disse avtalene, herunder å begrense eller stanse samvær, eller flytte barnet fra den ene forelder til den andre. Stang (2013, s. 671) viser til Lucy Smith som i 1990 mente at barneverntjenesten burde ha mulighet til å begrense eller stanse samvær i de saker der det kan være aktuelt å fremme sak om omsorgsovertakelse etter bvl. § 4-12, eventuelt at de skal kunne fremme sak etter barneloven. Dette er som vist til fortsatt ikke en mulighet, men Stang (2013, s. 671) påpeker

at Smith sitt syn er vel så relevant i dagens samfunn hvor det er flere barn enn tidligere som bor i to hjem.

4.2.1 Pålegge hjelpetiltak, midlertidig akuttvedtak og omsorgsovertakelse

Dersom kontaktpersoner etter endt undersøkelse mener det er hensiktsmessig å sette inn tiltak hos familien, må det vurderes hvilke tiltak som vil kunne bidra til positiv endring for akkurat dette barnets omsorgssituasjon. Dilemmaet oppstår imidlertid når det vurderes at det burde settes inn hjelpetiltak hos samværsforelder som ikke samtykker, da barneverntjenesten i dag kun har myndighet til å pålegge hjelpetiltak hos bostedsforelder (BLD, 2011, s. 17). I regjeringens forslag til ny barnevernlov fremkommer det at barneverntjenesten skal kunne pålegge hjelpetiltak også hos samværsforelder, dersom det er nødvendig for å sikre at omsorgen barnet får under samvær er tilfredsstillende (Prop. 133 L (2020-2021), s. 165). Det fremgår i lovforslaget at vedtaket ikke skal benyttes dersom det ikke sikrer barnet tilstrekkelig, for eksempel i tilfeller med alvorlig omsorgssvikt eller overgrep. Stang (2014, s. 427) påpeker at i tilfeller der barneverntjenesten anser det hensiktsmessig å følge familien med tiltak ofte kan være utfordrende å sikre seg et legitimt grunnlag. Dette vil være svært utfordrende i saker der en i dag er avhengig av samtykke for å sette inn hjelpetiltak.

Barneverntjenesten kan i tilfeller der det vurderes at det er fare for at barnet blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet treffe et midlertidig akuttvedtak etter bvl. § 4-6 annet ledd. Det midlertidige akuttvedtaket kan gjelde både for bosteds- og samværsforeldre, da det som er av betydning her er hvem av foreldrene barnet er med i den aktuelle situasjonen (Stang, 2013, s. 672). Barnet kan i disse tilfellene plasseres hos den andre forelder som akuttvedtaket ikke retter seg mot dersom det er forsvarlig og for å unngå midlertidig plassering utenfor hjemmet (BLD, 2013, s. 30). I de situasjonene der barneverntjenesten mener det er nødvendig å flytte barnet ut av hjemmet for å sikre barnets rett til omsorg og utvikling kan de fremme sak for fylkesnemnda om omsorgsovertakelse, jf. bvl. § 4-12. På bakgrunn av at det er et svært inngripende tiltak for barnet og familien stiller loven strenge vilkår for når omsorgsovertakelser kan finne sted (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 216). I en omsorgsovertakelsessak i fylkesnemnda kan samværsforelder ha rett til å bli vurdert som fosterhjem (Julsrud, 2013, s. 406). En betingelse for dette er at samværsforelder tar skritt etter barnelovens regler om at omsorgen for barnet overføres til seg (BLD, 2013, s. 34).

5.0 Hvordan kan barneverntjenesten arbeide med foreldrekonfliktsaker?

Stang (2014, s. 415) påpeker at meldinger til barneverntjenesten der bekymringen gjelder pågående foreldrekonflikter har hatt en tydelig økning de siste årene. Det kommer også frem at kontaktpersonene tar inn disse meldingene til undersøkelse oftere enn de har gjort tidligere (Stang, 2014, s. 416). På bakgrunn av dette må kontaktpersonene ha kunnskap om hvordan det kan være hensiktsmessig å gå frem i disse sakene der barnets totale omsorgssituasjon skal undersøkes, men også hvordan de kan arbeide med familiene dersom undersøkelsen fører til tiltak etter barnevernloven.

Når kontaktpersoner skal gå inn i arbeidet med en høykonfliktsak må de som i andre barnevernssaker gå inn med et åpent blikk, ettersom alle konflikter er ulike og må behandles individuelt. Erfaringer fra andre konflikter kan imidlertid gi deg noen retningslinjer, men en fremgangsmåte som fungerte sist er ikke nødvendigvis riktig i den neste saken (Nordhelle, 2016, s. 14). For å finne ut av hvordan en skal gå frem i møte med den aktuelle familien er det sentralt å forstå konteksten konflikten har oppstått i og å få innblikk i familiehistoriene deres (Gard & Wæhler, 2019). Jevne (2017, s. 54) anbefaler å utforske foreldreskapshistorien ved å stille konkrete spørsmål om hvordan de i hverdagen, både før og etter samlivsbruddet, praktiserer omsorgen for barnet deres. Ved å ta utgangspunkt i konkrete situasjoner kan foreldrene fortelle hvordan de individuelt viste omsorg i situasjonene, og hva de mener er god nok måte å vise omsorg på. Gjennom å utforske foreldreskapshistorien kan man få en forståelse for hva som ligger til grunn for at konflikten er fastlåst og når bekymringene for barnet oppstod mellom foreldrene (Jevne, 2017, s. 55). Jevne (2017, ss. 50-51) viser til at det å få en helhetlig forståelse for hva som ligger til grunn i konflikten kan bidra til at bosteds- og samværsavtalene vil fungere bedre på sikt.

Gard og Wæhler (2019) belyser hvordan bruk av komplementære team kan gi en bredere forståelse av situasjon og bidra til dialog med foreldre i konflikt. De viser til at komplementære team innebærer at kontaktpersoner med spiss- og breddekompetanse arbeider sammen om en sak. I et team vil man få frem ulike blikk og tolkninger av situasjonen ved at en kontaktperson forstår konflikten annerledes enn den andre. Å jobbe i et komplementært team gir mulighet for at kontaktpersonene kan ha hver sin rolle i møte med foreldrene, hvor en kan ha et overordnet blikk og stille krav, mens den andre kan være mer støttende og tett på i arbeidet (Gard & Wæhler, 2019). Ved å påta seg tydelige og ulike roller vil det kunne trygge foreldrene ved at de bedre vet hvor kontaktpersonene står i arbeidet. Gard og Wæhler (2019) påpeker også at teamarbeid vil øke sjansen for å få øye på flere elementer i saken. Den ene

kontaktpersonen kan blant annet ha fått med seg signaler, blick eller kroppsspråk som kan belyse konflikten som den andre ikke har lagt merke til. Jevne, Olkowska og Pacuka (2020, s. 291) viser til familieveiledere i barneverntjenesten som også beskriver at det å arbeide sammen to og to bidrar til å se ulike temaer som kan være aktuelle å gå mer inn på, samt å opprettholde nøytralitet i møte med foreldrene. Familieveiledere forteller også om at det er lettere emosjonelt sett å jobbe to sammen. De får da muligheten til å bytte på rollene i arbeidet dersom det er hensiktsmessig, de kan forberede møtene sammen og bearbeide tanker og følelser etter samtalene (Jevne et al., 2020, s. 294).

I saker med foreldrekonflikt har Gard og Wæhler (2019) benyttet seg av en arbeidsmåte som innebærer å holde fokuset på barnet og dets behov. For å få til det blir foreldrene hver for seg bedt om å skrive ned hvordan de opplever konflikten, og fokuset i fortellingen skal være barnet og dets behov. Foreldrenes fortellinger vil gi kontaktpersonene et innblikk i hvordan hver av foreldrene forstår situasjonen, samt at en får sett hvorvidt foreldrene klarer å sette seg inn i barnets perspektiv. Gard og Wæhler (2019) belyser videre at foreldre selv har positive erfaringer med denne metoden, da de uavbrutt får fortelle sitt perspektiv og at de får en påminnelse om hva som er det viktige oppe i det hele, nemlig barnets behov. Et annet viktig moment for å holde fokus på barnet er å få frem barnets opplevelse og meninger gjennom samtaler med barnet (Jevne et al., 2020, s. 284). Barn som er i stand til å danne seg synspunkter har etter bvl. § 1-6 rett til å medvirke i saker som vedrører barnet. Denne rettigheten blir ikke ivaretatt godt nok i barneverntjenesten og barna kan da bli fratatt muligheten til å gi uttrykk for sine meninger, noe som vil kunne føre til at barnevernet ikke får opplyst saken tilstrekkelig (Paulsen & Studsrød, 2019, ss. 30-31). For å kunne skaffe seg en oversikt over barnets omsorgssituasjon er det derfor sentralt å undersøke hvordan barnet forstår situasjonen, og hvordan barnet opplever at konflikten mellom foreldrene påvirker barnet selv (Gard & Wæhler, 2019).

I tilfeller der barneverntjenesten mener det bør skje endringer i bosteds- eller samværsavtaler har de som nevnt ikke myndighet til å endre disse, men de kan fra et barnevernfaglig perspektiv i noen tilfeller gi foreldre en anbefaling om å gjøre endringer på disse ordningene selv (Jevne, 2017, s. 18). Det er også mulighet for å informere foreldre om hvordan prosessen etter barneloven i domstolen fungerer, vitne i retten eller henvise til andre instanser som familievernkantoret (BLD, 2013, s. 6).

6.0 Hvilke utfordringer knytter seg til foreldrekonfliktsaker, og hvorfor oppleves sakene vanskelige å arbeide med?

Det knytter seg en del utfordringer til saker der foreldrene er i høykonflikt, og kontaktpersoner i barneverntjenesten uttrykker at de synes det er vanskelige saker å jobbe med (Sudland, 2019, s. 248). I det videre vil jeg presentere noen av disse utfordringene og se på hvordan de kan gjøre at kontaktpersoner opplever arbeidet som krevende.

6.1 Forholdet mellom barnelov og barnevernlov

Det fremkommer i rapporten fra BLD (2011, s. 25) at det fortsatt er en del kontaktpersoner som er tilbakeholdne i saker som dreier seg om foreldre i høykonflikt. Det er sentralt å påpeke at ettersom rapporten ble utgitt i 2011, så kan det ha skjedd en utvikling i praksisfeltet siden den tid. Jeg presenterte imidlertid innledningsvis en nyere praksiserfaring vedrørende barneverntjenesten som hadde en oppfattelse av at barnevernet blandet seg for mye inn i foreldrekonfliktsaker. Det kan dermed være grunn til å tro at antakelsen om at saker med foreldrekonflikt ikke er barnevernets ansvar fortsatt kan henge igjen noen plasser, til tross for føringer fra BLD (2013) om at disse sakene er et anliggende for barneverntjenesten.

Når det meldes inn en bekymring er det for mange kontaktpersoner vanskelig å vurdere om det er en barnevernssak, eller om saken hører hjemme hos andre instanser og bør henvises videre. Rød, Iversen og Underlid (2012) har undersøkt hvilke beslutningsgrunnlag som ligger til grunn for når kontaktpersoner tar bekymringsmeldingen inn til undersøkelse eller om den blir henlagt. De fant at det varierte i stor grad fra barneverntjeneste til barneverntjeneste, og at det ikke var noen klare rammer eller kriterier vedrørende hvorvidt bekymringsmeldingen tilsier at saken bør undersøkes (Rød et al., 2012, s. 16). Jevne og Ulvik (2012, s. 24) viser til kontaktpersoner som fortalte at de ofte ga tilbakemelding på at foreldrekonflikt ikke angår barneverntjenesten, ga foreldrene informasjon om reglene i barneloven og henviste de videre til familievernkontoret, advokat eller domstolen.

Sudland (2019, s. 250) finner i sin studie at det er usikkerhet knyttet til de strukturelle rammene og hva som er barnevernets rolle kontra familievernets rolle i høykonfliktsaker. I rapporten fra BLD (2011, s. 25) vises det også til at barnevernets rolle og mandat er uklart i saker som involverer barneloven. Det vanskelige grensearbeidet kan føre til at noen kontaktpersoner vegrer seg for å gå inn i saker med foreldrekonflikt (BLD, 2013, s. 6), og som en konsekvens av dette kan barnets behov for hjelp bli oversett. Med bakgrunn i dette kan det hevdes at tydeligere rolleavklaring og retningslinjer på hva som er

barneverntjenestens oppgave i disse sakene, vil kunne føre til at kontaktpersonene er tryggere i arbeidet og at de ikke vegrer seg like mye for å ta inn sakene.

Flere opplever usikkerhet eller maktesløshet knyttet til hva de kan gjøre blant annet fordi endring av bosteds- og samværsavtaler faller utenfor deres mandat. Dette gjelder spesielt i saker der domstolen har fattet beslutninger som ikke samsvarer med det barneverntjenesten mener er barnets beste (Jevne, 2017, s. 52). Det kan tenkes at det nye forslaget om adgangen til å pålegge hjelpetiltak, i noen tilfeller kan føre til at kontaktpersonene føler på mindre maktesløshet når de skal gå inn i disse sakene. Kontaktpersonene vil da kunne ha en alternativ mulighet i tilfeller der mindre inngripende tiltak ikke anses som tilstrekkelig for å sikre barnets omsorgssituasjon.

For å oppsummere må en som kontaktperson i grensarbeidet mellom barnelov og barnevernlov først og fremst vurdere om konflikten går utover barnets omsorgssituasjon, og eventuelt om det er omsorgssvikt knyttet til konflikten. Om det vurderes at barnet utsettes for omsorgssvikt vil barnelovssaken også være en barnevernssak som må undersøkes (BLD, 2011, s. 17).

6.2 Vanskelig å vurdere risikofaktorer for barnets omsorgssituasjon

«Rene» foreldrekonfliktsaker inneholder som regel ikke de typiske risikofaktorene som ofte kjennetegnes som barnevernssaker, og det kan derfor være vanskelig å vurdere risikoen for barnet i disse sakene (Sudland & Neumann, 2020, s. 11). Sudland (2019, s. 251) viser til kontaktpersoner som opplevde det vanskelig å vurdere risikoen for barnet når bekymringen dreide seg om foreldrenes pågående konflikt, dette til tross for at de fleste kontaktpersonene i studien hadde uttalt seg om at høykonflikt var skadelig for barn. Kontaktpersonene beskrev utfordringer knyttet til å vurdere om konflikten påvirket foreldrenes omsorgsutøvelse og hvorvidt konflikten i seg selv påvirket barna negativt (Sudland, 2019, s. 251). Dette poengterer de vanskelige vurderingene og usikkerheten som kontaktpersonene står i, da de mener det er skadelig, men at de ikke helt klarer få tak i grensen for når det er skadelig og ikke. Vanskeligheter med å vurdere risikofaktorer vil gjøre det utfordrende å orientere seg omkring grensen for når barnet utsettes for omsorgssvikt som tilsier at det er nødvendig å sette inn tiltak for å sikre barnets omsorgssituasjon. Det er en utfordring at foreldrekonflikter i noen tilfeller kan overskygge barnets behov for tiltak fra barnevernet (BLD, 2011, s. 25).

Sudland og Neumann (2020, s. 6) viser til kontaktpersoner som har koblet høykonflikt mellom foreldrene opp mot emosjonell omsorgssvikt i den grad at det kunne ført til

omsorgsovertakelse, men at sakene har blitt vurdert til å ikke oppfylle vilkårene etter bvl. § 4-12. At kontaktpersoner ikke har fremmet sak om omsorgsovertakelse i disse tilfellene kan henge sammen med at risiko knyttet til foreldrekonflikt er ukjent problematikk, samt at det ikke har blitt etablert en felles enighet i praksis om hvordan sakene skal forstås eller vurderes (Sudland & Neumann, 2020, s. 11).

Et aspekt som gjør det mer komplekst og utfordrende for kontaktpersoner å få et helhetlig bilde og vurdere barnets omsorgssituasjon er den motstridende informasjonen som fremkommer fra foreldrene (Gard & Wæhler, 2019). Jevne og Ulvik (2012, s. 26) belyser kontaktpersoners usikkerhet knyttet til å forstå informasjonen, og om bekymringene er reelle eller om det kun er beskyldninger. Dersom bekymringene vurderes som beskyldninger eller det er vanskelig å få tak i sakens faktum, kan konsekvensen være at reelle bekymringer for barnet ikke blir tatt på alvor. Samtaler med barnet kan imidlertid gi kontaktpersonene et tydeligere bilde av situasjonen, da de kan fortelle om sine opplevelser i dagliglivet med foreldre i høykonflikt (Jevne & Ulvik, 2012; Gard & Wæhler, 2019). Kontaktpersoner opplever også på den andre siden at det i samtaler med barnet er vanskelig å få tak i om det som blir fortalt er barnets egne ord, eller om fortellingene er farget av lojalitet overfor foreldrene eller manipulasjon fra foreldrene (Jevne & Ulvik, 2012, s. 27).

Rød et al. (2012, s. 16) viser som nevnt til at det er stor variasjon knyttet til hvilke bekymringsmeldinger vedrørende foreldrekonflikt som går til undersøkelse og ikke. De fant imidlertid også at bekymringsmeldinger som kom fra familievernkontoret eller som inneholdt vold, og spesielt fysisk vold, som regel førte til undersøkelse. Dette er noe Jevne og Ulvik (2012, s. 25) også finner i sin studie. «Rene» foreldrekonfliktsaker ble oftere vurdert opp mot grensen til barneloven, mens når foreldrekonfliktsaken også inneholdt bekymring vedrørende «tradisjonelle» årsaker ble de som regel vurdert som et anliggende for barneverntjenesten (Jevne & Ulvik, 2012, s. 25). På bakgrunn av at vi vet kontaktpersoner synes det er vanskelig å vurdere risikofaktorer i foreldrekonfliktsaker kan det tenkes at disse meldingene som regel går til undersøkelse, fordi fysisk vold i dag er en velkjent risikofaktor, samt at kontaktpersoner anser familievernkontoret som en troverdig kilde i disse sakene.

6.3 Ressurskrevende

For kontaktpersoner i barneverntjenesten er det ofte tidkrevende å arbeide med foreldrekonfliktsaker, da det stadig dukker opp nye uenigheter og utfordringer mellom foreldrene som må tas stilling til (Jevne & Ulvik, 2012, s. 22). Kontaktpersonene i studien til

Jevne og Ulvik (2012) beskriver foreldre som har mye informasjon de ønsker å formidle, og dermed stadig tar kontakt med kontaktpersonene. Informasjonen som fremkommer er som tidligere vist til også motstridende, noe som vil kunne gjøre det enda mer tidkrevende å få tak i hva som er den faktiske situasjonen. Sudland (2019, ss. 252-253) påpeker også at saker med foreldrekonflikt er spesielt tidkrevende, og at det generelle arbeidspresset og fristene i barneverntjenesten setter begrensninger for hva kontaktpersonene rekker.

Å komme i posisjon til å skape endring i omsorgsbetingelsene for barnet kan også i mange tilfeller være krevende, da foreldre i konflikt ofte ser på seg selv som en god omsorgsutøver, mens det er den andre som må endres (Gard & Wæhler, 2019; Sudland, 2019). For å komme i posisjon i arbeidet er det sentralt å klare å skape et tillitsforhold hos foreldrene og barnet, men det kan være svært krevende og noe kontaktpersonene må sette av mye tid til (Stang, 2013, s. 673). Stang (2013, s. 673) viser også til at tiden kontaktpersonen setter av til å skape et tillitsforhold vil kunne føre til at foreldrene blir mer åpne for å ta imot hjelp, samt at barnet kan føle seg trygg til å dele sine meninger. Å få til et samarbeid mellom kontaktperson og foreldre kan altså i seg selv være krevende, men å få til et samarbeid mellom foreldrene i konflikt vil også kunne være vanskelig og tidkrevende. Foreldrekonflikter innebærer som nevnt mistillit mellom partene som er preget av tidligere negative erfaringer, og å skape et godt samarbeidsklima vil da være utfordrende (Ottosen et al., 2017, s. 24). Den ene praksiserfaringen jeg viser til var preget av mistillit mellom foreldrene, og den ene forelderen nektet å møte opp til samtaler dersom den andre forelderen var til stede. Slike saker vil være ekstra tidkrevende særlig fordi det må settes opp dobbelt sett med møter.

Statistisk sett er det vist til at de fleste familier som har tiltak hos barnevernet er fra marginaliserte grupper i samfunnet, herunder lavere utdanning, liten tilknytning til arbeidslivet og dårlig økonomi (Rød, 2010, s. 98). Rød (2012, s. 32) viser til at det ikke er noen tydelig sammenheng mellom saker som omhandler foreldrekonflikt og hvilken klassetilhørighet familien har. Stang (2014, s. 416) fremhever på den andre siden at foreldrekonfliktsaker ofte innebærer ressurssterke foreldre som har med advokat på laget. I likhet med Stang finner Sudland og Neumann (2020, s. 8) at de fleste foreldre i høykonfliktsaker stammer fra det som anses som høystatusfamilier, og at det er snakk om ressurssterke foreldre og hjem som virker «normale». Disse foreldrene har kunnskap om hvilke rettigheter de har som forelder og hvordan velferdssystemet fungerer, samt økonomi til å ansette advokat (Sudland & Neumann, 2020, s. 8). Kojan (2010, s. 58) belyser at terskelen for å gripe inn uten avgjørende bevis i høystatusfamilier mest sannsynlig er høyere enn når

det gjelder familier av lavere status. Dette kan være en konsekvens av flere årsaker, blant annet fordi høystatusfamilier utfordrer autoriteten til kontaktpersonene slik at de blir usikre og at de materielle og sosiale betingelsene i omsorgssituasjonen forstås som beskyttelsesfaktorer (Kojan, 2010, s. 57). På bakgrunn av at kontaktpersonenes autoritet blir utfordret og at deres vurderinger ikke blir tillagt like stor vekt av høystatusfamilier (Kojan, 2010, s. 57), kan det tenkes at det er ekstra utfordrende å overtale disse foreldrene til å samtykke til hjelpetiltak når barneverntjenesten mener det er hensiktsmessig, dersom foreldrene ikke ønsker det selv.

Det har blitt vist til at å gå sammen to og to i arbeidet med foreldrekonfliktsaker er en god måte blant annet for å få et større blikk på situasjonen og for å bearbeide det emosjonelle som oppstår hos kontaktpersoner eller foreldreveiledere (Gard & Wæhler, 2019; Jevne et al., 2020). Å sette av to kontaktpersoner/foreldreveiledere til en sak vil være krevende tids- og ressursmessig, men det vil være viktig å prioritere slike ressurser for å hjelpe familien slik at barnets omsorgssituasjon bedres (Jevne et al., 2020, s. 295). I et langsiktig perspektiv kan det tenkes at de ressursene som settes inn med en gang bedrer foreldrenes omsorgsutøvelse og demper konflikten tilstrekkelig, slik at familien ikke har behov for ekstern hjelp på et senere tidspunkt.

6.4 Holde fokus på barnet

I saker med vedvarende foreldrekonflikt mister foreldrene i mange tilfeller fokuset på barnets behov, og de engasjerer seg mindre i barnet emosjonelt (Rød, 2012, s. 29). Foreldrenes oppmerksomhet er i stor grad rettet mot hverandre og konflikten de er i, og kontaktpersonene må da sørge for at foreldrene flytter oppmerksomheten til det som er det viktige, nemlig barnet og hva som er til det beste for deres barn (Gard & Wæhler, 2019).

Foreldrene kan også ha vanskeligheter med å skille egne behov fra barnets behov, og klarer dermed ikke å beskytte barnet fra den pågående konflikten (Ottosen et al., 2017, s. 20). Barnet brukes ofte som en del av konflikten og får dermed ikke pause fra de konfliktfylte forholdene (Gard & Wæhler, 2019). Kontaktpersonene må informere foreldrene om hvilke konsekvenser konflikten kan ha for barnet, og få foreldrene til å forstå at de så godt det lar seg gjøre må holde konflikten mellom seg og rette fokuset mot barnets behov (BLD, 2013, s. 9).

Når kontaktpersoner arbeider med foreldre i høykonflikt kan også de oppleve at fokuset på barnet kan komme litt i annenrekke, da foreldrenes uenigheter og konflikt tar mye oppmerksomhet og tid (Jevne & Ulvik, 2012, s. 27). Jevn og Ulvik (2012, s. 27) viser til kontaktpersoner som opplever vanskeligheter med å klare å skifte fokuset fra selve konflikten

til hvordan barnet har det og hvilke behov barnet har. Som kontaktperson i barneverntjenesten er det barnet som er hovedfokuset i arbeidet, og det kan være frustrerende å oppleve at foreldrene har fokus på å endre den andre forelderen og mindre viktige detaljer som blant annet barnas klær og hente- og bringetidspunkter (Sudland, 2019, ss. 250, 252). I situasjoner hvor det kan oppstå negative følelser mellom kontaktperson og foreldrene, er det viktig at kontaktpersonen er bevisst på disse følelsene og hvordan de kan påvirke forståelsen av situasjonen og måten man forholder seg til foreldrene på (Sudland, 2019, s. 254).

6.5 Involvering av domstol og politi

Når det gjelder saker der det er mistanke om vold og overgrep under samvær hos den ene forelderen stiller Stang (2014, s. 428) spørsmål ved om barneverntjenesten bør involvere politi og domstol eller ikke. I sakene som er blitt gjennomgått i studien viste det seg at domstolen flere ganger ikke har anerkjent barnets fortelling om vold og overgrep, selv på bakgrunn av at Høyesterett har uttalt at det ikke skal være noe risiko i disse sakene. Det har også blitt vist til at politiet ofte har henlagt saker som barneverntjenesten har anmeldt (Stang, 2014, s. 248). Spørsmålet Stang tar opp kan derfor være berettiget å stille seg. Det kan tenkes at det i noen tilfeller vil være viktigere å skape tillit mellom kontaktperson og familien, slik at det er mer åpenhet for å iverksette tiltak. En forutsetning for å ikke involvere politi og domstol må imidlertid være at tiltakene som iverksettes av barneverntjenesten sikrer barnets omsorgssituasjon godt nok.

Et annet moment i vurderingen om hvorvidt en skal involvere domstolen er at det i flere tilfeller viser seg at konflikten mellom foreldrene vedvarer også etter endt domstolsbehandling (Rød, 2010, s. 93). Barna fortsetter dermed å leve i omsorgssituasjoner der foreldrekonflikten belaster hverdagen deres (Rød, 2012, s. 60). I domstolens beslutninger skal også som nevnt barnets beste være det overordnede hensynet, og for å kunne avgjøre hva som vil være det beste for barnet er det nødvendig å få frem barnets synspunkter. Norske studier viser imidlertid til at barns stemme ikke blir tilstrekkelig hørt eller tillagt vekt i domstolen (Rød, 2010; Stang, 2014). Barn forteller om prosesser i domstolen der de ikke opplever å bli tatt hensyn til eller tilstrekkelig hørt (Rød, 2012, s. 60) I beslutninger der barnet ikke blir hørt kan en undre seg over hvilket grunnlag domstolen har basert sin avgjørelse på når beslutningen skal være til det beste for barnet og rette seg mot barnets interesser og behov.

Når barneverntjenesten mener det er til barnets beste å endre på samvær- eller bostedsavtaler kan de i noen tilfeller anbefale foreldrene om å reise sak for domstolen (Jevne, 2017, s. 52), men på den andre siden fremkommer det i veilederen til BLD (2013, s. 9) at kontaktpersoner må være forsiktig med å involvere seg i foreldres vanskelige rettslige forhold. Det er altså noen momenter som taler for å ikke involvere domstol, derimot er det flere tilfeller hvor det vil være umulig å ikke involvere domstolen. Dette for å kunne fatte vedtak vedrørende stans eller begrensning av samvær, da barneverntjenesten ikke har den myndigheten (Stang, 2014, s. 248).

7.0 Avsluttende kommentar

Formålet med denne bacheloroppgaven var å utforske barneverntjenestens handlingsrom i foreldrekonfliktsaker, og hvilke utfordringer som knytter seg til disse sakene. Avslutningsvis vil jeg fremheve noen av hovedpunktene fra drøftingen rundt utfordringene og hva som gjør at kontaktpersoner opplever foreldrekonfliktsaker som vanskelig.

Kontaktpersoner i barneverntjenesten beskriver flere utfordringer og dilemmaer i arbeidet med foreldrekonflikt, blant annet at de opplever det vanskelig å balansere mellom barneloven og barnevernloven. De er usikre på barneverntjenestens rolle og hva de kan gjøre, og vegrer seg ofte for å gå inn i sakene. Familiene er ofte ikke de «tradisjonelle» familiene man tenker på i barnevernsammenheng, i tillegg til at risikofaktorene vedrørende barnets omsorgssituasjon ikke er de «typiske» faktorene en vanligvis er kjent med. Dette fører til at det kan være utfordrende for kontaktpersoner å vurdere hvordan konflikten påvirker omsorgssituasjonen, om det er grunnlag for å sette inn tiltak, og eventuelt hvor inngripende tiltak som er nødvendig for å sikre barnet tilstrekkelig. Sakene krever mye ressurser, det kan ta tid å få til et godt samarbeid og skape tillit, men det kan også oppleves krevende følelsesmessig for kontaktpersonene, spesielt om man føler foreldrene ikke har fokus på barnet og hvordan konflikten påvirker omsorgssituasjonen. Vurderinger knyttet til involvering av domstol og politi kan være utfordrende, ettersom det oppleves at sakene ikke alltid blir tatt på alvor i like stor grad som barneverntjenesten gjør. I tillegg vises det til at domstolsavgjørelser sjeldent minsker konfliktene som barnet lever i.

Det har blitt vist til at de mulige konsekvensene foreldrekonflikt kan ha på barna tilsier at det i mange tilfeller er viktig at barneverntjenesten er involvert for å sikre barnets omsorgssituasjon, og at de burde komme mer på banen enn de tidligere har gjort. Det kan

være ytterst problematisk at noen saker ikke blir tilstrekkelig risikovurdert og undersøkt, men kun henlagt på bakgrunn av at det er konflikt mellom foreldrene som ikke anses som et anliggende for barneverntjenesten. Noen studier som er blitt vist til beskriver imidlertid en positiv utvikling og at barnevernet er mer involvert og oftere tar inn sakene til undersøkelse.

I en større oppgave med mer plass ville jeg også gjerne hatt med mer om barnets stemme, og hvorvidt barnet blir hørt i avgjørelser som blir tatt.

Litteraturliste

- Barnelova. (1981). Lov om barn og foreldre (LOV-1981-04-08-7). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Bendiksen, L. R., & Haugli, T. (2018). *Sentrale emner i barneretten* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- BLD. (2011). *Tiltak for å redusere antall barnelovsaker for domstolene. Rapport fra arbeidsgruppe*. Hentet fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/tiltak.pdf>
- BLD. (2013). *Forholdet mellom barnevernloven og barneloven. Barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går ut over barnets omsorgssituasjon*. Hentet fra Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/ny-veileder-om-forholdet-mellom-barnever/id731863/>
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2018). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Christiansen, Ø., & Kojan, B. H. (2019). *Beslutninger i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Dalland, O., & Trygstad, H. (2020). Kunnskapskilder og kildekritikk. I O. Dalland, *Metode og oppgaveskriving* (7. utg., ss. 139-166). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Gard, H. S., & Wæhler, T. (2019, august 20). *Slik hjelper vi barn i høykonfliktfamilier*. Hentet fra Fontene: <https://fontene.no/fagartikler/slik-hjelper-vi-barn-i-hoykonfliktfamilier-6.47.636568.4e83e5b5d8>
- Jevne, K. S. (2017). *Barnevernssaker med foreldrekonflikter. Forhandlinger om problemforståelser og handlingsrom når det er bekymringer for barn som har to hjem*. (Doktoravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/handle/10852/55752>
- Jevne, K. S., & Ulvik, O. S. (2012). Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker. *Fontene forskning*, 2, ss. 18-32.
- Jevne, K. S., Olkowska, A., & Pacuka, A. (2020). «Å gå i spagaten». Familieveilederes erfaringer og utfordringer i arbeid med foreldrekonflikter i barnevernstjenesten. *Fokus på familien*, 48(4), ss. 272-297. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2020-04-04>

- Julsrud, Å. (2013). Behov for en samkjørt behandling av barnevernssaker og barnefordelingsaker. *Lov og rett*, 53(6), ss. 406-418.
- Kitterød, R. H., Lyngstad, J., Lidén, H., & Wiik, K. A. (2015). *Samarbeid mellom foreldre som bor hver for seg*. (SSB Rapport 2015/1). Hentet fra https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/215350?_ts=14b06d52170
- Kojan, B. H. (2010). «Underdog»? Barnevernarbeideres erfaringer fra å møte høystatusfamilier. *Fontene forskning*, 2, ss. 50-61.
- Kvaran, I., & Storhaug, A. S. (2019). Helhetlig forståelse av barn og familier - i en barnevernfaglig kontekst. I I. Kvaran, K. Mevik, V. Paulsen, & I. Studsrød (Red.), *Barnevernspedagog: En grunnbok* (ss. 134-144). Oslo: Universitetsforlaget.
- Nilsen, W., Skipstein, A., & Gustavson, K. (2012). *Foreldrekonflikt, samvlisbrudd og mekling; Konsekvenser for barn og unge*. (Rapport 2012:2). Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Nordhelle, G. (2016). *Høykonflikt: Utvidet forståelse og håndtering via mekling*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Ottosen, M. E., Dahl, K. M., & Boserup, B. (2017). *Forældrekonflikter efter samlivsbruddet: Karakteristika og risikofaktorer i komplekse forældreansvarssager*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Paulsen, V., & Studsrød, I. (2019). Barnet i sentrum for barnevernspedagogens yrkesutøvelse. I I. Kvaran, K. Mevik, V. Paulsen, & I. Studsrød (Red.), *Barnevernspedagog: En grunnbok* (ss. 25-35). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Rød, P. A. (2010). Konfliktfylt barnefordeling - arena for barnevernet? *Fokus på familien*, 39(2), ss. 92-114.
- Rød, P. A. (2012). *Barn i klem mellom foreldrekonflikter og samfunnsmessig beskyttelse*. (Doktoravhandling, Universitetet i Bergen). Hentet fra: <https://bora.uib.no/bora-xmlui/handle/1956/6240>
- Rød, P. A., Iversen, A. C., & Underlid, K. (2012). The child welfare service's assessments in custody cases that involve minors. *European Journal of Social Work*, 16(4), ss. 470-488. <http://dx.doi.org/10.1080/13691457.2012.709484>
- Ruud, A. K. (2012). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Sørli, H. E. (2012). *Barnevernet og skilsmissebarnet: Praksisfeltets samhandling og barneperspektiv*. (Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Hentet fra: <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/267894>

- Stang, E. G. (2013). Når vi ikke får gehør i rettsapparatet har vi tapt på vegne av barnet. I K. H. Søvig, S. E. Schutz, & Ø. Rasmussen (Red.), *Undring og erkjennelse. Festskrift til Jan Fridthjof Bernt 70 år* (ss. 665-678). Bergen: Fagbokforlaget.
- Stang, E. G. (2014). Et barnevern i skvis mellom barnelov og barnevernlov. I L. Finstad, & H. M. Lomell (Red.), *Motmæle. En antologi til Kjersti Ericsson, Cecilie Høigård og Guri Larsen* (ss. 415-434). Oslo: Novus Forlag.
- Statistisk sentralbyrå. (2021, 8. mars). *Tabell 05703: Barn som opplevde skilsmisse, etter statistikkvariabel og år*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/05703/tableViewLayout1/>
- Statistisk sentralbyrå. (2021, 8. mars). *Tabell 05709: Barn som opplevde separasjon, etter statistikkvariabel og år*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/05709/tableViewLayout1/>
- Sudland, C. (2019). Challenges and dilemmas working with high-conflict families in child protection case-work. *Child & Family Social Work*, 25(2), ss. 248-255. <https://doi.org/10.1111/cfs.12680>
- Sudland, C., & Neumann, C. B. (2020). Should we take their children? Caseworkers' negotiations of 'good enough' care for children living with high-conflict parents. *European Journal of Social Work*. <https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1805588>

Vedlegg 1: Selvvalgt pensum

Selvvalgt pensum Bachelor i Barnevern 2021**Bacheloroppgaven bvuh3900****500 sider til sammen**Leveres som *vedlegg* til bacheloroppgaven

FORFATTER	TITTEL	FORLAG	ÅR	KAP./ SIDE	SIDE- TALL
Sudland, Cecilie Neumann, Cecilie Basberg	Should we take their children? Caseworkers' negotiations of 'good enough' care for children living with high-conflikt parents	European Journal of Social Work	2020	Hele artikkelen	13
Grethe Nordhelle	Publisert Høykonflikt: Utvidet forståelse og håndtering via mekling	Universitetsforlaget	2016	Hele boken	188
Nilsen, Wendy Skipstein, Anni Gustavson, Kristin	Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling; Konsekvenser for barn og unge	Tidsskrift for Norsk Psykologforening, 50	2012	538-551	51
Ottosen, Mai Heide Dahl, Karen Margrethe Boserup, Bente	Forældrekonflikter etter samlivsbruddet: Karakteristika og risikofaktorer i komplekse forældreansvarssager	VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecent er for Velfærd	2017	Hele rapporten	150

Ruud, Anne Kirsti	Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner	Gyldendal Norsk Forlag AS	2012	Kap. 8: 156-169	14
Jevne, Kari Sjøhelle Olkowska, Alicja Amela Pacuka	«Å gå i spagaten». Familieveilederes erfaringer og utfordringer i arbeid med foreldrekonflikter i barnevernstjenesten	Fokus på familien	2020	272-297	26
Jevne, Kari Sjøhelle	Barnevernssaker med foreldrekonflikter: Forhandlinger om problemforståelser og handlingsrom når det er bekymringer for barn som har to hjem	Universitetet i Oslo, Doktoravhandling	2017	Kap. 2: 16-19 Kap. 5: 43-48 Kap. 6: 49-58	20
Rød, Per Arne Iversen, Anette Christine Underlid, Kjell	The child welfare service's assessments in custody cases that involve minors.	European Journal of Social Work	2012	470-488	19
Rød, Per Arne	Konfliktfylt barnefordeling – arena for barnevernet?	Fokus på familien	2010	92-114	23
TILSAMMEN					504

Studenten skal ikke legge opp litteratur som har vært på pensum tidligere.